

Fylkesmannen i Vestfold

Arbeidsdepartementet

Postboks 8019 Dep

0030 Oslo

Vår saksbehandler / telefon:
Olav Øyasæter
33 37 23 93

Deres referanse:
13/1797

Vår referanse:
2013/4519
Arkivnr: 721.0

Vår dato:
23.09.2013

Høringsuttalelse- forslag til endringer i forskrift om sosiale tjenester til personer uten fast bopel i Norge § 4.

Vi viser til Arbeidsdepartementets (AD) høringsbrev datert 22. juli 2013, med frist for høringsuttalelse 22. oktober 2013.

ADs ene forslag er å fjerne forskriftsreguleringen av retten til hjelp i en nødssituasjon for de med ulovlig opphold. I så fall må departementet finne alternative måter å veilede kommunene i hvordan utlendinger i nød skal hjelpes. AD mener at å nekte all hjelp vil være i strid med våre menneskerettslige forpliktelser.

Etter vår vurdering er dette forslaget lite hensiktsmessig. Forslaget vil gi samme rettstilstand som før 2012, da personer i nød skulle hjelpes, men på ulovfestet grunnlag. Vi har følgende innvendinger til dette forslaget:

- ♦ Situasjonen blir samlet sett ikke klarere for kommunen, siden de uansett skal hjelpe uten at det er klart hvordan de skal hjelpe.
- ♦ Rettssikkerheten vil bli svekket for dem det gjelder.
- ♦ Fordelene AD peker på (lette saksbehandlingen, færre søknader) tviler vi på vil slå til i særlig grad.
- ♦ Det er staten, ikke kommunene eller samfunnet, som er forpliktet etter menneskerettighetene. Det kan da være problematisk om staten legger dette ansvaret på kommunen, uten å hjemle dette i lov og forskrift.

Departementets andre forslag er å presisere at retten til hjelp i nød bare rekker en "kort tid" (eventuelt et bestemt antall dager), samt eventuelt presisere at utlendingen plikter å bidra til å gjøre retur mulig. Dette forslaget vurderer vi som bedre, men fremdeles ikke tilstrekkelig. Dette med bakgrunn i følgende momenter:

- ♦ Forskriften må bli mer konkret enn å si at hjelp skal gis en "kort" periode. En slik presisering medfører i praksis ikke noen nevneverdig klarere rettstilstand enn i dag.

- Ideelt sett bør AD selv ta konkret stilling til hvor langt menneskerettighetene forplikter Norge til å hjelpe personer med ulovlig opphold (nivå på hjelpen og varighet), og gi forskriften et innhold i samsvar med det.
- Dersom det angis et klart antall dager eller uker i forskriften, er det et spørsmål om det må skilles mellom EØS-borgere og andre utlendinger. EØS-borgere vil normalt kunne reise raskt hjem, og AD skriver i sin nyhetssak av 28.06.13 at EØS-borgere uten lovlig opphold har rett til hjelp i "noen dager". Skal samme grense gjelde for andre utlendinger?
- Hjelp i en "kort" periode henger uansett ikke sammen med at det i enkelte tilfeller kan ta et år å returnere, selv om utlendingen samarbeider om egen retur. Ett år kan ikke under noen omstendigheter oppfattes som en "kort" periode. Skal utlendingen i slike tilfeller ha stønad i en kort periode, eller fram til utreise faktisk er mulig? Spørsmålet blir enda vanskeligere for de som trenerer retur.
- Skal det gjøres en "her og nå"-vurdering av "kunne forlatt landet"-kriteriet? Eller åpnes det for en retrospektiv vurdering? Med andre ord: åpnes det for å avslå hjelp fordi NAV (med rette) mener utlendingen i tiden som alt har gått, har hatt reelle muligheter til å forlate landet, men valgt å ikke benytte seg av disse mulighetene? Eller skal utlendingen alltid ha hjelp fra søknadstidspunktet og fram til utreise på ny er mulig? Dette bør forskriften klart ta stilling til.
- Hva med de "ureturnerbare"? Og når *er* du "ureturnerbar"? Er det kommunen selv som skal ta stilling til dette, eller utlendingsforvaltningen? Forslaget svarer ikke klart nok på disse spørsmålene.
- Høringsnotatet forutsetter at hjelp kan avslås når hjemreise faktisk er mulig og beror på utlendingens egeninnsats. Det er ikke kommunen som har best faglige forutsetninger for å vurdere hvorvidt hjemreise faktisk er mulig eller ikke.

Vi vil foreslå en annen løsning. Dette forslaget innebærer at tilbudet om kost og losji og bistand til retur til hjemlandet gjennom statlig innkvartering, utvides til også å omfatte utlendinger med ulovlig opphold som beskrevet i forskriftens § 4 andre ledd. Vi begrunner dette forslaget med:

- Det er ikke kommunene som har, eller bør ha, kompetansen på returordninger og landkunnskap om de mange ulike landene utlendingene skal returnere til.
- Ett av de tradisjonelle argumentene for å legge ansvaret for vanskeligstilte brukere til kommunene, kommer ikke til anvendelse: disse skal reise tilbake til hjemlandet, ikke rehabiliteres tilbake til samfunnet.
- Forslaget vil ivareta våre menneskerettslige/internasjonale forpliktelser ved at aktuelle utlendinger sikres kost og losji i påvente av retur til hjemlandet.
- I motsetningen til de øvrige forslagene, er løsningen rettsteknisk enkel og lett å praktisere for kommunene. Kommunen skal maksimalt betale transport til statlig mottak (og mat på veien), dersom dette ikke legges til lokalt politi som utlendingsmyndighet.
- De dette gjelder er i følge AD få. Dette er i tilfelle et argument for å legge ansvaret på utlendingsforvaltningen og ikke kommunene. Det er grunn til å tro at disse spørsmålene legger beslag på uforholdsmessig mye ressurser i de lokale NAV-kontorene som følge av liten erfaring/kompetanse med returarbeid. Utlendingsforvaltningen og de statlige

mottakene er de som har erfaring og kompetanse på de problemstillingene disse sakene reiser.

Med hilsen
Fylkesmannen i Vestfold

Erling Lae
Fylkesmann

Svein Lie
avdelingsdirektør/fylkeslege